TEMEL TASARIM VE SANAT EĞİTİMİNDE ENSTALASYON UYGULAMASI

Reyhan ULUDAĞ
Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, r.uludag@iku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4962-1388

Uludağ, Reyhan. "Temel Tasarım ve Sanat Eğitiminde Enstalasyon Uygulaması". Sanat Eğitimi Dergisi, 12/2 (2024): s. 65–82. doi: 10.7816/sed-12-02-01

ÖZ

Modern eğitimin sistemi içinde temel tasarım ve sanat eğitimi de farklı kültürleri ve disiplinleri birleştirerek yeni eğitim uygulamalarına açık olmalıdır. Bu bağlamda çağdaş sanat disiplini olan enstalasyon; mekanla olan bağlantısı, çevresel sanat olma özelliği, performatif ögeleri, sesle, ışıkla ve izleyici etkin özellikleri nedeniyle temel tasarım ve sanat eğitiminin konularına dahil edilebilir. Günümüz teknolojilerine hâkim Z kuşağı ve sonrası içinde daha etkili bir eğitim modeli oluşturabilir. Bu makale kapsamında İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğrencilerinin temel tasarım dersi kapsamında yapmış olduğu enstalasyon çalışmaları incelenmiştir. Öğrencilerin yapmış olduğu çalışmalarda gözlenen; Bauhaus ekolünden gelen klasik temel sanat eğitimi ilkeleri ile yenilikçi bir ifade biçimini birleştirirken çok yönlü düşünme, farklı malzeme kullanımı ve mekânsal boyutları düşünme yetilerini geliştirdiği görülmektedir. Gelişen teknoloji ve modern zamanlar göz önüne alınarak eğitim sisteminde yapılan değişikliklerle birlikte temel tasarım ve sanat eğitimi de güncellenerek yeni uygulamalar eğitim sistemine dahil ediliyor olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Temel tasarım ve sanat eğitimi, enstalasyon ve uygulamaları

Makale Bilgisi:
Geliş: 17 Kasım 2024 *Düzeltme:26 Aralık 2024* *Kabul: 21 Aralık 2024*

© 2025 sed. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Temel tasarım eğitimi; tasarım ve sanat alanları için önemli bir temel eğitim alanıdır. Bu nedenle Sanat Tasarım Fakültesi ve Mimarlık Fakültesinin birçok bölümünün müfredatında yer almaktadır. Temel tasarım eğitimi ile birlikte öğrenciler; soyut düşünmeyi öğrenirken problem çözme yetilerini tasarımsal anlamda geliştirerek kavramsal bir bakış açısı da kazanmış olacaklardır.

Temel Tasarım 1920'lerde Modernizm ve Bauhaus okulunun en temel öğelerinden biri olarak doğmuştur. Bauhaus Nazi Almanya'sı ile sona erme durumuna geldiğinde, eğitimdeki etkileri yayılarak devam etmiştir (Lloyd, 1969: 156). Bauhaus'un düşünce yapısı ve tasarım bakış açısı öncelikle ULM Tasarım Okulunu, Alman tasarımını ve günümüze kadar uzanan etkileri ile çağımızın tasarımında da etkilediği görülmektedir.

Bauhaus'un temel düşüncesi ve tasarım anlayışı bir eksen olarak önce kendi dönemini, daha sonra Ulm Tasarım Yüksek Okulu ve Alman endüstrisinin katkılarıyla Alman tasarım kültürünü, dolaylı olarak da modern çağın tasarım kültürünü etkilemiştir.

Bauhaus okulu tasarımı birçok yönden ele almayı amaçlamıştır bu hem tasarımın araçları hem de olanakları şeklinde kendini hissettirmektedir. Birçok yönden iş birlikteliği kullanarak bunlar zamanın teknolojisi, zanaatkar bakış açısı, bilim sanatsal ve yaratıcı tasarım arasında bağlantı kurarak üretime şekil vermiştir.

Bauhaus okulunda ortaya çıkan bu yaklaşım; temel tasarım ve sanat uygulamasının biçimlendirmesi ile günümüze gelen bir eğitim biçimi oluşturmuştur. Bu bağlamda günümüzde de temel sanat ve tasarım eğitimlerinde Bauhaus okulunun etkileri ve uygulamaları sık sık görülmektedir. Enstalasyon eğitimin içinde yer alması da bu dönemlere kadar uzanmaktadır denilebilir.

Bauhaus okulu hocalarından Kandinsky'nin de yazmış olduğu. "Nokta ve Çizgiden Düzleme- 1926" adlı kitabı temel sanat ve tasarım eğitimi derslerinde temelini oluşturmuştur (Lynton, 1921: 280- 283). Temel sanat ve tasarım eğitimi verilirken; malzemenin yapısı, nitelikleri, tasarımsal gücü, doğal unsurları gibi birçok özelliği öğrenciye açıklanırken aynı zamanda da bu malzemeyi hem araştırıp hem de uygulama ortamına dahil etmeleri öğretilmektedir. Bauhaus okulunun önce öğrencisi olan sonra da hocası olan Josef Albert'sen bahsedebilir. Albert'in deneyimi ve tecrübesi Bauhaus sanat ve tasarım eğitiminin geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Malzemenin önemini ve strüktür konusunun temellerinin atıldığı bu ders ortamları Almanya dahil dünyanın birçok ülkesinde rol model alınarak uygulanan eğitim biçimlerinden olmaktadır. Malzeme ve strüktür konusu üzerinde daha derin çalışmalar yapan Josef Albert ve Moholy Nagy ile mekan ve plastik sanatlar arasındaki bağı kurma becerisi ve doluluk boşluk ilkelerinin mekan içindeki uyumlarına önem vererek dersleri desteklemişlerdir (Feierabend ve Fiedler, 2000: 342). Aynı zamanda bu tarz çalışmalar ile öğrencilerin tasarım düşüncelerindeki ön yargılardan kurtarıp tasarım, sanatı bir arada kullanmayı ön plana alarak öğrencileri özgür olması ön planda tutulmuştur (Şahinkaya, 2009: 22).

Resim 1. 5. Bauhaus, Taş Heykel Atölyesi 1923, Weimar

Bauhaus okulunda yapılan bu çalışmalar aslında günümüzdeki temel sanat ve tasarım derslerindeki enstalasyon çalışmalarına da temel oluşturmaktadır. O dönemde üç boyutlu plastik sanatlarla mekanı

birleştirme çabası günümüzde de temel sanat eğitimindeki enstalasyon uygulamalarına örnek oluşturduğu söylenebilir.

Temel Tasarım / Sanat Eğitimi

Temel tasarım eğitimi sanat tasarım anılanında önemli hazırlık derslerinden biridir. Temel tasarım ve sanat eğitimi ile tasarım ilkeleri ve elemanları öğretilerek bu bağlamda bilgi ve birikimlerini uygulamalarına aktarmaları beklenir. Temel sanat ve tasarım eğitiminde öğrenci birçok tekniği bir arada kullanırken aynı zamanda üç boyutlu tasarım malzemeleri ile de tanışmış olur.

Temel tasarım ilkeleri olan renk kullanımı boşluk, doluluk, bütünlük, ritim, denge, konularını uygulamalarına aktarabilme yeteneği kazanır. Bu şekilde öğrenciler halihazırda var olan yaratıcılıklarını ortaya çıkartarak soyut düşünme yetkisini de kazanmaları sağlanmış olur. Temel sanat ve tasarım eğitimi bireye özgü duyuların, estetik bir ağlığıyla bütünleştirerek yeni çalışmalar ortaya çıkartan sanat ve tasarım sürecinin ortak başlangıç süreci denilebilir (Gökaydın, 2010: 42).

Paul Klee, Kandinsky ve Johannes Itten gibi Bauhaus eğitmenleri, öğrencinin düşünsel derinliğini ve yaratıcı sezgilerini dengeli bir şekilde beslemeyi amaçlıyordu. Türkiye'de ise bu anlayışın etkisi 1950'lerden itibaren belirginleşmiş özellikle Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu gibi kurumlarda benzer eğitim modelleri benimsenmiştir.

Türkiye'deki bazı üniversitelerin temel sanat ve tasarım eğitimlerine bakacak olursak;

Özgüner (1966) ODTÜ Mimarlık bölümündeki temel tasarım dersindeki uygulamalarla ilgili detaylı bilgiler vermiştir.

Özgüner'in 1966'daki yaklaşımı, Bauhaus okulunun "Vorkurs" yani temel ders programıyla güçlü bir biçimde örtüşmektedir. Walter Gropius'un öncülüğünde Bauhaus, sanatı ve zanaatı bir araya getirerek öğrencilerin hem düşünsel hem uygulamalı yönlerini geliştirmeyi hedeflemekteydi bu doğrultuda, Bauhaus'un eğitim anlayışında şu başlıklar öne çıkmaktadır;

- Temel tasarım kavramları; ölçek, ritim, denge, ahenk, düzen, renk teorisi, form, yüzey dokusu ve çizgi yönleri.
- İki ve üç boyutlu uygulamalar; mekân algısına odaklanan kompozisyonlar.
- Teknik bilgi; perspektif kuralları, teknik çizim ve malzeme kullanımı.
- Atölye ve deneyim temelli öğrenme; sezgi ve analizi birlikte geliştiren uygulamalar.

Temel sanat ve tasarım derslerinde ilk olarak öğrenciye soyut ve somut kavramını öğretebilecek uygulamalar ile soyut düşünme yetisi kazandırmak önemli bir amaçtır.

Bazı temel sanat ve tasarım eğitimi veren kurumlar çevre odaklı da olabilir; malzeme, doku, üç boyut ve malzemenin çevre ile uyumu ya da uygulamanın çevre ile uyumu eğitimde daha önemli bir yer tutabilir.

İTÜ Mimarlık Bölümü'nde 2007-2008 döneminde sahilde kum çalışması gerçekleştirilmiştir (Dursun vd., 2009). Bu fiziksel deneyimler öğrencilerin çevresel verilerle tasarım ilişkisi kurmasını sağlamaktadır.

İTÜ'deki yeni nesil temel tasarım derslerinden biri olan "travma" teması kapsamında öğrenciler, İstanbul'un çeşitli mahallelerinde yerinde üretim yaparak eserlerini anında sergilemektedir (İTÜ, 2014). Bu yöntem, öğrencilerin kentle empatik ve eleştirel bağlar kurmalarını teşvik etmektedir.

Birçok üniversitede olduğu gibi Yıldız Teknik Üniversitesi ve Doğuş Üniversitesinde mimarlık bölümlerinde temel tasarım dersi stüdyo dersi olarak değil uygulamalı bir ders olarak işlenmektedir.

Artık birçok üniversitede temel sanat eğitimi bölümleri kurulmaktadır. Bu bölümlerde üniversitedeki birçok temel sanat ve tasarım eğitimlerine ders verilmektedir. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ankara Üniversitesi bu üniversitelere örnek olabilir. Bu da temel sanat ve tasarım eğitiminin önemli bir yere sahip olduğunu gösterebilir.

Temel sanat ve tasarım eğitiminin hem çok eski tarihlere dayanması ve birçok Güzel Sanatlar Fakültesi ya da Mühendislik, Mimarlık Fakültelerinin içindeki farklı bölümlerde yer alması gibi nedenlerle çağdaş anlayışa daha uygun konulara ve uygulamalara ihtiyacı olabilir. Çağdaş sanat uygulaması olan enstalasyon ile temel sanat ve tasarım dersini birleştirmek öğrenci için verimli bir uygulama olarak belirtilebilir.

Enstalasyon Üzerine

Enstalasyon kelimesi; kurma, kurulum, düzenleme, yerleştirme gibi anlamlara gelmektedir. Yerleştirme, kavramsal sanat pratiklerinde ve diğer sanat disiplinlerinde yer alan bir üretim, ifade, çalışma biçimi ve bir sanat anlayışıdır (Taştan, 2018: 49).

Enstalasyon sanatı hem iç hem de dış mekanlarda uygulanabilen, mekanla bütünleşik bir ifade biçimi olarak çağdaş sanatın önemli alanlarından birini oluşturmaktadır. Günümüzde farklı mekanlarda örneklerine sıkça rastlanan bu sanat türü, gündelik yaşamda kullanılan sıradan nesnelerin sanatçının yaratıcı müdahalesiyle yeni bir bağlamda yeniden anlamlandırılması sürecine dayanır. İşlevselliğini yitiren gündelik nesneler, estetik ve kavramsal bir dönüşüm geçirerek özgün bir sanat eserine dönüşür.

Küratör Lisa Moran; "enstalasyonu" birden fazla nesnenin sanatçının düşünce yapısıyla ve anlatmak istedikleri ile bir mekan içerisinde yeniden var olarak yerleştirilen bir sanat pratiği olarak tanımlanmıştır (Moran, 2003: 7). Enstalasyon sanatında önemli olan nesne ve mekan arasındaki kavramsal boyuttur, nesne ve mekan birbirinden ayrı düşünülemez. Nesne ve mekan birlikteliği sanatçının uygulama yapma amacı ve düşüncesi ile izleyicinin katılımı enstalasyonun anlam bütünlüğünün parçalarıdır (Öcalan, 2007: 24). Günümüzde önemli olan öğrencilerin temel tasarım ve sanat eğitimi kapsamında özellikle birinci sınıfta mekanı her açıdan inceleyerek, özümseyerek o mekana uygun malzemeler kullanarak yeniden bir üretim sürecine girmesi öğrenci için temel sanat ve tasarım dersi kapsamında etkin bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Enstalasyon uygulamaları yapan sanatçılara bakacak olursak; Marcel Duchamp'ın hazır nesneleri ve Kurt Schwitters'in çalışmaları ile başlayan enstalasyon aslında disiplinler arası bir uygulama örneğidir. Enstalasyon sanatı Duchampın da yaptığı gibi hazır nesnenin kullanılmasının günümüze kadar devam etmesi olarak da düşünülebilir.

Duchamp ilk defa hazır nesne ile mekanı buluşturarak izleyiciyi düşündürmeyi hedeflemiştir. Duchamp farklı nesneleri sanat eseri olarak kullanarak bu açıdan örnek de oluşturmuştur. Bunlar bir pisuvar, kürek, bisiklet parçaları, tabure gibi nesneler olabilir.

Nesnelerin galeri mekanları ile buluşarak izleyicinin karşısına çıkması sanatı sorgulayan izleyicilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanatçı artık birçok nesneyi sanata dahil ederek farklı mekanlarla buluşturmaya başlamıştır (Fitzpatrick, 2004: 24-26, akt. Süzen, 2010: 149).

Marcel Duchamp ile başlayan bu enstalasyon zemini aslında günümüzde temel sanat ve tasarım eğitimindeki malzeme ve mekan kullanımının özgürleşmesi anlamında da rol model oluşturmuştur. Temel sanat ve tasarım eğitiminde eğitmenin belirli materyallerle ya da sabit mekansal koşullarla sınırlandırılması zorunlu değildir. Bu yaklaşım, söz konusu eğitimin yapısal olarak özgürleştiğini, sınırlarının genişlediğini ve öğrencinin yaratıcı potansiyelini temel alan bir uygulama modeli niteliği kazandığını ortaya koymaktadır.

Enstalasyon örnekleri;

Resim 2. Marcel Duchamp, With Hidden Noise, 1916

Resim 3. Antony Gormley- Field- 1989-2003

Resim 4. Bahçe Kuleleri - Tadashi Kawamata Field- 2011-2015

Resim 5. Alicia Martín Field- 1985-2009

Resim 6. Puantiyeli Prenses" Olarak Tanınan Avangart Sanatçı Yayoi Kusama'nın Enstalasyon Çalışmalarından Örnekler. Evde Kal Field- 2020-2022

Resim 7. Reyhan Uludağ, Geçiş Serbest Enstalasyon, Çalışması, 2012

Resim 8. Reyhan Uludağ, Belgrad Ormanı, 2011 Sadece Kâğıt Malzeme Kullanılarak Oluşturulan Bir Enstalasyon

Yukarıda da örneklerde görüldüğü gibi ilk enstalasyon örneklerinden günümüze kadar sanatçılar hem iç mekan hem de dış mekan kullanarak değişik nesne ve objelerle çağdaş sanatı destekleyen çalışmalar üretmişlerdir. Mekana özgü olması, izleyici katılımının esas olması, multidisipliner olması ve deneyim odaklı olması gibi özellikleri ile temel tasarım ve sanat eğitiminde seçilebilecek bir yöntem olduğu söylenebilir.

İstanbul Kültür Üniversitesi Temel Tasarım Dersi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

İç mimarlık ve mimarlık eğitimi alan öğrencilerin ilk yıldan itibaren yaratıcı tasarımlar üretmesi beklenmektedir. Temel tasarım süreci, yaratıcı tasarımlar üretmek için ilk aşamadır ve aynı zamanda yaratıcı düşüncenin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu süreç; öğrencilerin tasarıma dair özgün, eleştirel düşünebilen, öngörüleri olan ve estetik algıya sahip bireyler olmasını sağladığı söylenilebilir. Bunun yanında yaratıcı fikirler geliştirmesini, düşünceleri arasında ilişkiler kurabilmesini ve bu fikirleri uygulayabilmesini sağladığı düşünülmektedir.

Günümüzde yukarıda da bahsedildiği gibi Bauhause okulunun eğitim biçimi ile devam eden temel sanat ve tasarım eğitimi bilinci hakimdir. Oysa günümüzün teknolojisi, bakış açısı ve dinamiklerine göre biçimlendirebilir. Temel sanat ve tasarım eğitimi içinde çağdaş sanatın önemli ekollerinden biri olan enstalasyon uygulamaları günümüz için daha uygun olabilir.

Enstalasyonu, Mimarlık ve İç Mimarlık Bölümleri ile en önemli kesişim noktası mekanın uygulama ile uyumlu olması durumudur denebilir. 18. ve 19. Yüzyıllardan günümüze kadar olan süreçte, mekan ve

sanat nesnesinin beraberliğinden doğan uygulamalar enstalasyon çalışmalarında kendini bulmuştur (Toluyağ, 2020: 113).

Temel tasarım derslerinde genellikle; nokta çizgi, doku, renk bilgisi, doluluk- boşluk, gestalt konuları işlenmekte ve bu konulara bağlı uygulamalar yaptırılmaktadır. Bu konular genel anlamda Bahause ekolünden günümüze kadar gelen konulardır (Lloyd, 1969: 155-160). Bu makale kapsamında İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü temel tasarım dersi öğrencilerinin çalışmaları ve seçilen bir programları örnek olarak gösterilebilir.

Seçilen Örnek Program

İÇM1002 TEMEL TASARIM
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ | MİMARLIK FAKÜLTESİ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BÖLÜMÜ
2021-2022 GÜZ YARIYILI
Doç. Dr. Reyhan Uludağ | Dr. Öğr. Üyesi Derya Adıgüzel Özbek

Temel Tasarım Stüdyosu

Temel tasarım dersin amacı öğrencilere tasarımın temel bilgilerini ve yaratıcı tasarım fikirlerini ortaya çıkarma becerisi kazandırmaktır. Ders teorik bilginin aktarılması bu bilgiyi stüdyoda yaparak öğrenme modeli ile uygulanmasını içerir. Okuma listeleri, sanata dair teknik geziler, sergiler, jüriler bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır.

2021-2022 Güz döneminin teması, kavramı "Yerleşme [Enstalasyon]" olarak belirlenmiştir. Bu kavram çerçevesinde teorik uygulamaya uzanan süreç temel tasarım ilkelerini uygulayarak deneyimlenecektir. Birlikte ve kolektif üretimin yeri stüdyodur. Stüdyo "Yerleşme [Enstalasyon]" kavramı esas alınarak gelişen dört uygulama ile biçimlenecektir.

U1 | Düzleme Yerleşme

Düzleme yerleşme uygulamasında, belirlenen sanatçılar ve eserleri araştırılarak bir eser seçilecektir. Seçilen eserin belirli kısımlar çıkarılarak, çıkarılan kısımlara nokta ve çizgi elemanları kullanılarak yerleşilecektir. Uygulamanın amacı, yerleşme kavramı dışında düzlem, çizgi, nokta gibi tasarım elemanlarını tartışmaya açmak, sorgulamak ve tasarımın bir parçası olarak yeniden düşünmektir.

Uygulamanın ilk adımında, çıkarma ve yerleşme işlemi eskiz tekniği ile ifade edilecektir. İkinci adımda çıkarılan alana bu defa tel, çubuk gibi her türlü çizgisel eleman ve kağıtlar, mukavva, karton gibi her türlü yüzeysel eleman kullanılarak yerleştirilecektir. Çalışma alanı A3'tür.

U2 | Boşluğa Yerleşme

Boşluğa yerleşme uygulamasında, 40x40x40 cm^3 hacim içerisine öğrenciler farklı düzlem çizgi ve hacim elamanlarını kullanarak yerleşecektir. Bu uygulamanın amacı yerleşme üst teması altında hacim, doluluk, boşluk kavramlarını tartışmaya açmaktır. Temel tasarım ilkeleri ve doluluk, boşluk dengesi gözetilerek belirlenen hacim içerisine yerleşme tasarım kurgusu geliştirilecektir.

Çalışma alanı 40 cm uzunluğundaki ahşap çubuk elemanları ile oluşturulmuş, 40x40x40 cm^3 boş hacimdir. Ölçüleri verilen hacme kâğıt, plastik ve tekstil esaslı malzemeler kullanılarak yerleşme tasarımı gerçekleştirilecektir. Öğrenciler 2 kişilik grup olarak çalışacaktır.

U3| İç Mekâna Yerleşme

İç Mekana yerleşme uygulamasında; yerleşme, enstalasyon, iç mekan kavramları tartışmaya açılacaktır. İstanbul Kültür Üniversitesi, Ataköy Yerleşkesinde belirlenen noktalara yerleşme tasarımları kurgulanacaktır. Uygulamanın amacı, yerleşme kavramını iç mekan ölçeğinde tartışmaya açarak, günlük hayatta deneyimlediğimiz bir mekanın kullanım ve deneyim biçimlerinin sorgulanması ve farklı bir bakış açısı sunacak tasarımların geliştirilmesidir. Çalışma alanı İstanbul Kültür Üniversitesi, Ataköy Yerleşkesidir.

Öğrenciler tasarım fikirlerini hem maket hem de poster (A3) olarak ifade edeceklerdir. Öğrenciler 4 kişilik grup olarak çalışacaktır.

Çalışma Takvimi

Hafta 1	Ders içeriği hakkında bilgi verilmesi U1 | Düzleme Yerleşme giriş yapılması	Anlatım
Hafta 2	U1 | Düzleme Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Anlatım Tartışma
Hafta 3	U1 | Düzleme Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Hafta 4	U1 | Düzleme Yerleşme Final Sunumları U2 | Boşluğa Yerleşme /SEMİNER	Teslim Seminer
Hafta 5	U2 | Boşluğa Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Anlatım Tartışma
Hafta 6	U2 | Boşluğa Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Hafta 7	U2 | Boşluğa Yerleşme Final Sunumları U4 | Enstalasyon /SEMİNER	Teslim Seminer
Hafta 8	U3 | Kente Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Anlatım Tartışma
Hafta 9	U4 | Enstalasyon Konusunun Örneklendirilmesi Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Hafta 10	U4 | Eskiz Çalışmalarının Başlaması U4 | İç Mekana Yerleşme	Öğrenci Sunumları Anlatım
Hafta 11	U4 | İç Mekana Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Hafta 12	U4 | İç Mekana Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Hafta 13	U4 | İç Mekana Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Hafta 14	U4 | İç Mekana Yerleşme Tasarım fikirlerinin geliştirilmesi	Tartışma
Final Haftası	Final	Teslim

Stüdyo Kuralları

- Bu ders stüdyoda yüz yüze yapılacak, CATS (İstanbul Kültür Üniversitesi Öğrenci Bilgilendirme ve İletişim Uygulaması) aracılığıyla dijital süreçleri yürütülecektir.
- Derslerin %80'ine katılmak zorunludur ve öğrencilerden her derste yaptıkları çalışmalar hakkında kritik almaları beklenmektedir.
- Öğrencilerin derse katılmaları, ödevlerini ve diğer ilgili materyalleri yerine getirmek için tamamen hazırlıklı gelmeleri beklenir; bu, öğrencilerin her hafta günlük tartışmalara hazır olmaları gerektiği anlamına gelir.
- Öğrencilerin CATS'tan gelen tüm duyuruları takip etmeleri ve ödevlerini zamanında teslim etmeleri, sunumlara hazır olmaları beklenmektedir.
- Geçerli bir nedeniniz olmadıkça ödev veya sınıf içi uygulamaların geç teslimi kabul edilmeyecektir.

Değerlendirme

Dönem içi Uygulamalar	
Düzleme Yerleşme	%20
Boşluğa Yerleşme	%20
Derse Aktif Katılım	%15
Final Uygulaması	
İç Mekana Yerleşme	%45

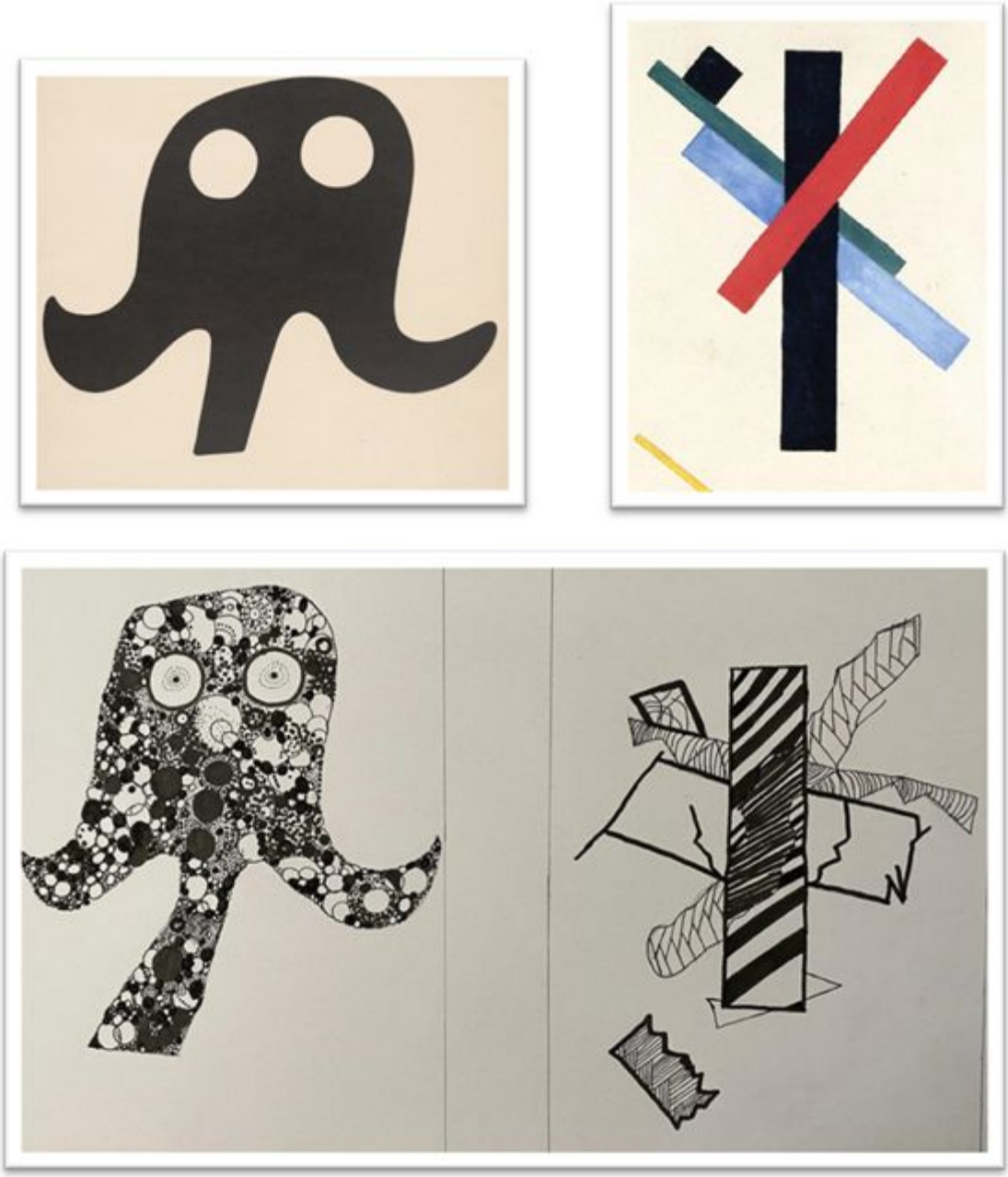

Resim 9. Öğrenci Çalışma Dosyasından Alınan Görseller

Öğrencilerin yapmış olduğu" Düzleme Yerleşme" nokta ve çizgi çalışmasına örnek;

Bu dönem yapılan uygulamalarda, bütün kurgu enstalasyon konusu ile birleştirilerek sağlandı. Temel tasarım derslerinde işlenen genel konuların birçoğu nokta çizgi, doku, renk bilgisidir.

Sanatçı; Jean Arp ve Kazamir Malevic'in yapmış olduğu resimlerden referans alarak öğrencimiz düzleme yerleşme konusunu, nokta ve çizgi elemanlarını kullanarak düzlem üzerine uygulanmıştır. Uygulamanın amacı olan, yerleşme kavramı dışında düzlem, çizgi, nokta gibi tasarım elemanlarını tartışmaya açmak, sorgulamak ve tasarımın bir parçası olarak yeniden düşünmeyi öğrenciye kazandırdığı söylenebilir.

Bu çalışma bağlamında öğrenciye Bauhaus ekolünden günümüze kadar uzanan nokta, çizgi konusu enstalasyona konusu ile birleştirilerek günümüzün çağdaş sanat anlayışı kavramı ile de ilk bağlantı sağlanmaktadır denilebilir. Doluluk, boşluk, gestalt konuları vb. enstalasyon, yerleşme konusu ile birleştirilerek öğrencilere anlatıldı ve bu bağlamda uygulamalar yaptırıldı.

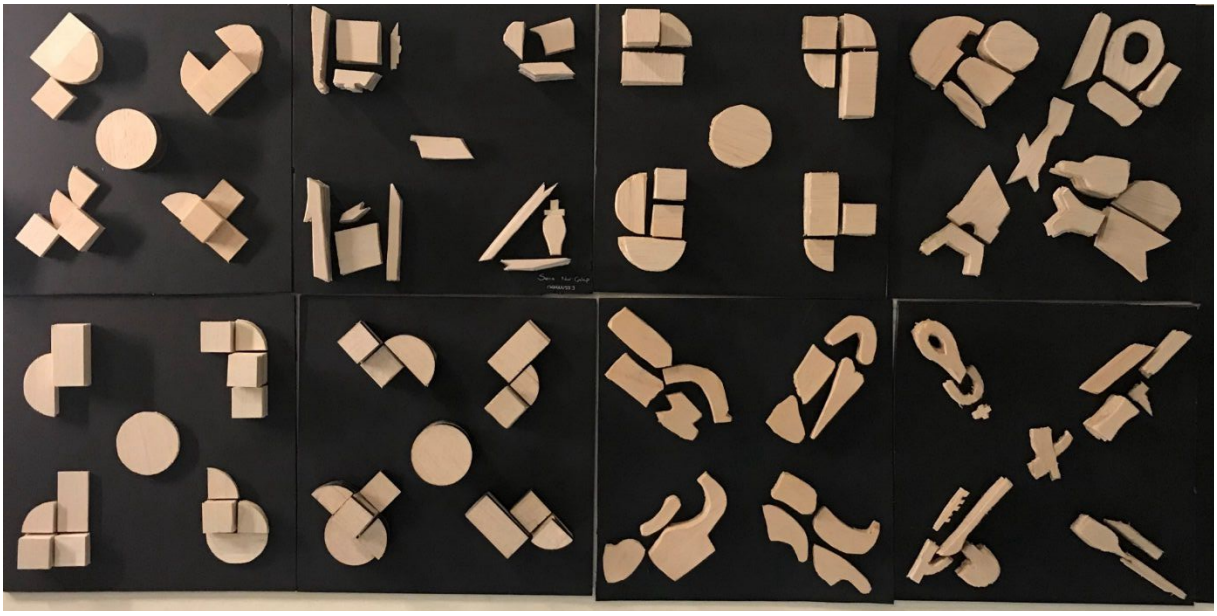

Resim 10. Ahşap Malzemeler ile Yapılan Öğrenci Uygulaması, Gestalt

Resim 11. Geri Dönüşüm Malzemeleri ile Yapılan Gestalt Uygulaması

Ahşap geometrik şekillere geri dönüşüm malzemeleri kullanarak gestalt konusunun yine düzlem üzerine yerleştirilerek yapıldığı uygulama örneğinde kökleri Bauhaus ekolüne dayalı olan gestalt ilkeleri öğrencilere anlatılarak düzlem üzerine yerleştirme konusu ile uygulama yaptırılmıştır. Öğrenci burada geleneksel yöntemler ile yine çağdaş bir kavram olan enstalasyon konusunu aynı çerçeve içinde düşünebilme ve yeni bir tasarım ortaya çıkarabilme becerisi kazanmıştır denebilir.

Resim 12. Dolu ve Boş Uygulama Örnekleri

Boşluğa yerleşme uygulamasında, 40x40x40 cm^3 hacim içerisine öğrenciler farklı düzlem çizgi ve hacim elamanlarını kullanarak bir enstalasyona uygulaması ortaya çıkarmışlardır. Yerleşme üst teması altında hacim, doluluk, boşluk kavramlarını öğrenci deneyimleyerek yeni bir tasarım ortaya koymuştur. Bahause okulunda öğretilmeye başlatılan temel tasarım ilkeleri ve doluluk, boşluk dengesi gözetilerek belirlenen hacim içerisine yerleşme tasarımı uygulanmıştır. Bu bağlamda artık üç boyut algısının daha da gelişmeye başladığı eğitim çerçevesinde klasik yöntemlerle bir arada yerleşme konusu da öğrenci için daha netleşmeye ve soyut düşünme yetisinin ortaya çıkmaya başladığı gözlenmektedir.

İç mekana yerleşme uygulamasında öğrenciler artık tam anlamıyla bir enstalasyon çalışması gerçekleştireceklerdir. Öğrendiği diğer konularla enstalasyon ve mekan ilişkisi kurarak yeni bir tasarım süreci başlayacaktır.

İç mimarlık ve mimarlık bölümleri için önemli olan mekan kavramı tartışılacak ve çağdaş sanat biçimi olan enstalasyon kavramıyla bir arada kullanılarak yeni bir uygulama ortaya konacaktır. Mekan olarak belirlenen İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesi öğrencilerin aslında her daim içinde bulundukları deneyimler elde ettikleri bir mekandır. Yapılan uygulama sayesinde gündelik hayatta kullandıkları bir mekanı; kullanım amaçları, yapısını, özelliklerini ve farklı deneyim alanlarını gözlemleyerek sanatsal bir yapıyla buluşturmaları uygulama kapsamı için önemli bir konudur. Bu konsepte öğrencilerin mekanı farklı bir şekilde sorgulayarak hem mekan algısını farklı bir boyuta taşımak hem de yaratıcı sürece destek olması önemli kazanımlardan olduğu söylenebilir.

Öğrenciler uygulamayı yaparken farklı materyaller ile de tanışacaklardır. Materyal olarak öğrencilere herhangi bir sınır konulmaması öğrencilerin daha özgür ve daha soyut düşünmelerini yol açabilecektir.

İç mekana yerleşme uygulamasında öğrenciler Bauhaus ekolünün getirileri olan klasik temel sanat ve tasarım ekollerinin yanı sıra günümüze uygun daha çağdaş ve özgür bir düşünce yapısıyla yeni bir tasarım ortaya çıkartma sürecine hakim olabileceklerdi. Aşağıda yer alan öğrenci çalışmaları bu bağlamda yapılan başarılı uygulamalardan olduğu söylenebilir.

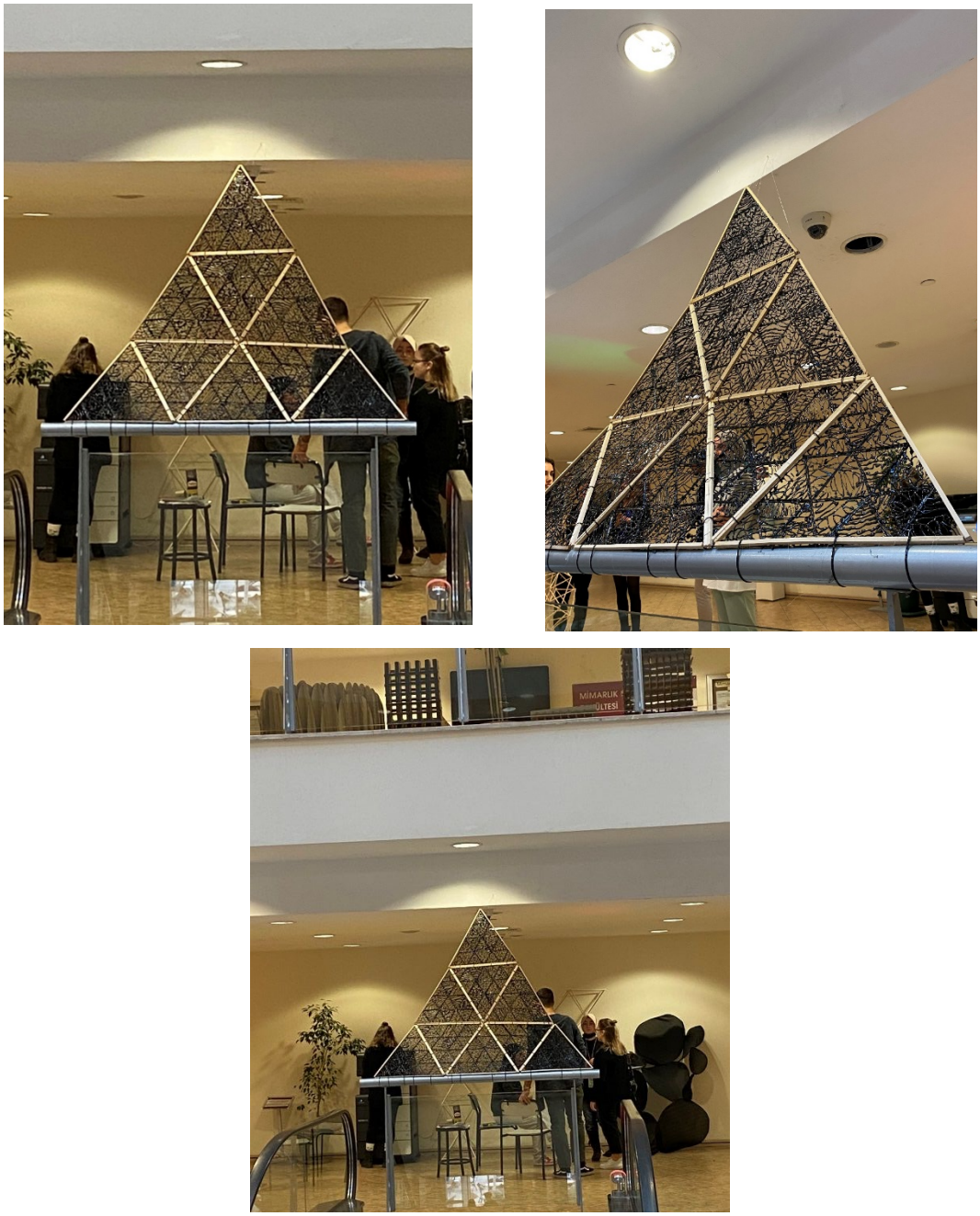

Resim 13. İç Mekana Yerleşma Enstelasyon Örnekleri

Öğrencilerimizin yaptığı ilk uygulamada İstanbul Kültür Üniversitesi Ataköy Yerleşkesindeki yürüyen merdiven üst boşluğu kullanılmıştır. Yaptıkları uygulama ahşap çubuklar ve plastik malzemeyle oluşturulmuştur. Yürüyen merdivenlerden çıkan kişiler ve üniversitenin farklı iki katından da görülebilecek olan bu uygulama yürüyen merdivenlerin trabzanları ile üst katın duvarına monte edilerek tutturulmuştur. Uygulamanın tasarımsal olarak ve mekana yerleştirme anlamında başarılı olduğu söylenebilir aynı zamanda enstalasyon konusuyla da örtüşmektedir. Öğrenciler bu çalışmayı yaparken hem mekanı sorgulamış hem estetik algılara önem vermiş hem de yerleştirme anlamında etkili bir ortam seçtiği gözlenebilmektedir.

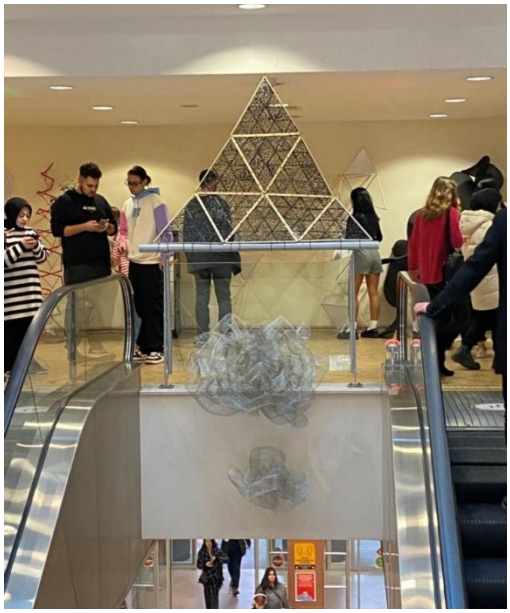

Resim 14. İç Mekana Yerleşma Enstelasyon Örnekleri

İkinci uygulamamız ise ilk uygulamamızsın direk alt kısmında yer alan ve teller, tel örgüler kullanılarak oluşturulan küçük ve büyük dengesi ile tasarlanan çalışmamızda yine yürüyen merdivenlerin alt kısmına doğru sarkıtılarak mekana yerleştirilmiştir. Uygulama malzeme açısından ve tasarım açısından konuya uygun görülmektedir. Günümüzün çağdaş sanatı olan enstasyon ile de örtüştüğü söylenilebilir.

Resim 15. İç Mekana Yerleşma Enstelasyon Örnekleri. Öğrenci çalışmalarından alınan görseller

Üçüncü çalışmamız; pleksi glass malzeme ile oluşturulan aynı zamanda aydınlatma elemanı olarak da kullanılabilen bir enstalasyon çalışmasıdır. Bu tasarımda renk armonileri, geshtalt ilkeleri, dolu boş konuları düşünülerek ortaya çıkartılmış bir uygulamadır. Bununla birlikte yerleştirildiği mekan ve mekana uygunluğu ile de başarılı bir enstalasyon çalışması olduğu söylenebilir.

Resim 16. İç Mekana Yerleşma Enstelasyon Örnekleri. Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

Son örnek uygulamamızda ise; renkli ahşap çubuklar kullanılmıştır. Öğrencilerimiz Üniversitenin birinci katında bulunan; sütunları, oturma elemanlarını, merdiven korkuluklarını ve yer düzlemini kullanarak bir yerleştirme çalışması ortaya çıkarmışlardır. Birim tekrarı şeklinde devam eden tasarım çalışmasında yerleştirme anlamında mekandaki bir çok eleman dahil edilmiştir. Kurgusal anlamda, renk anlamında ve yerleştirme anlamında etkili bir tasarımın ortaya çıktığı söylenebilir. Bu çalışmanın diğer bir özelliği de izleyiciler ile direkt temasta bulunmasıdır. Bankta oturan kişiler koridordan geçen kişilerin çoğu zaman bilinçli ya da bilinçsiz çalışmayla temes ettiği de gözlenmektedir. Temel sanat eğitiminde çağdaş sanat uygulaması olan entelasyonun öğrenciler tarafından verimli bir şekilde tasarlandığı ve uygulandığı görülmektedir.

Sonuç

Temel tasarım ve sanat eğitimi, Sanat ve Tasarım Fakülteleri ile Güzel Sanatlar, Mimarlık ve Mühendislik Fakültelerinde disiplinler arası bir öneme sahip olup, bu alanlarda verilen eğitimin temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Temel tasarım ve sanat eğitimi günümüze kadar klasik bir model olan Bauhause temel tasarım eğitmi ilkeleri olan; ölçek, ritim, denge, ahenk, düzen, renk teorisi, form, yüzey dokusu ve nokta, çizgi vb. konular baz alınarak uygulamalar eşliğinde işlenilmektedir. Günümüzde gelişen teknoloji modern çağın gereksinimleri ve öğrenci yapısının dönüşmesiyle klasik eğitim ekolleri yerini daha çağdaş ve disiplinler arası yaklaşımlarla zenginleştirmeye gereksinim duymaktadır. Temel tasarım ve sanat derslerinde farklı uygulamalar ve daha çağdaş yaklaşımlarla öğrencilerin buluşturulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Mimarlık ve İç mimarlık bölümlerinde; mekan konusunun önemli bir yer tutması nedeniyle çağdaş sanat disiplinlerinden biri olan enstalasyon uygulamaları temel tasarım ve sanat dersi bağlamında etkili bir uygulama olabileceği düşünülmüştür. Enstalasyon kelimesi; kurma, kurulum, düzenleme, yerleştirme gibi anlamlara geldiği için hem Mimarlık ve İç Mimarlık Bölümleri ile ilişkili hem de çağdaş bir sanat disiplini olması nedeniyle güncel temel tasarım ve sanat dersleri için uygun bir konu olmaktadır.

İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümünde, temel tasarım dersinde enstalasyon konusu ile Bauhaus ekolünün temel tasarım ilkeleri ile oluşturulan bir dönem programı

yapılmıştır. Bu program kapsamında; düzleme yerleşme ve çizgi ve nokta konusuyla boşluğa yerleşme konusu ise dolu, boş konusu ile, iç mekana yerleşme konusu da gestalt, renk bilgisi, birim tekrarı vb. ilkeleri içeren enstalasyon uygulaması şeklinde oluşturulmuştur.

Öğrencilerin yapmış olduğu çalışmalarda özellikle iç mekana yerleşme konusundaki çıkan uygulamaların etkili olduğu söylenebilir. Temel tasarımın soyut düşünme yetisini kazanan öğrenciler hem de enstalasyon konusuyla birlikte disiplinler arası çağdaş bir uygulama yapmışlardır. Bu uygulama sırasında farklı malzemeleri de tanıma fırsatı bulmuşlardır. Öğrenciler için uygulamanın en önemli unsurlarından biride öğrencilerin kendi üniversiteleri için yeni bir tasarım düşünmeleri ve onu o alana göre biçimlendirme çalışmaları olduğu düşünülmektedir. Bu sayede arkadaşları, hocaları ve üniversite ziyaretçileri çalışmaları için izleyici konumundadırlar. Buda öğrenciler için güçlü bir motivasyon kaynağı oluşturduğu görülmektedir.

Günümüzde tasarım ve sanat eğitimindeki pedagojik değişimler klasik eğitim biçimlerinin de zorunlu bir şekilde değişmesine neden olmuştur. Bu nedenle estetik anlayışında önemli olduğu enstalasyonun temel tasarım ve sanat dersleri ile entegre edilmesi hem öğrencinin soyut düşünme becerisini geliştiren hem de çağdaş bir anlatım diline hakim olarak uygulamalar ortaya çıkarmasını sağladığı söylenilebilir. Örnek öğrenci çalışmalarından görüldüğü üzere; bu yaklaşım tasarım eğitiminin hem biçimsel hem de kavramsal boyutlarını bütünleştiren, malzeme kullanımı birlikte disiplinler arası düşünceye yönelten ve öğrenciyi izleyicilerle buluşturarak aktif bir üretici konumuna yerleştiren çağdaş bir öğrenme modelini yansıttığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

Danto, A.C. (2010). *Sanatın Sonundan Sonra*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Feierabend, J. ve Fiedler, P. (2000). *Bauhaus*. Berlin.

Lloyd, P. J. (1969). The Failure of Basic Design. *Leonardo,* 2, 155-160.

Lynton, N. (1982). *Modern Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.

Moran, L. (2003). What is Installation Art, What is Series, Press of Irish Modern Art Museum.

Öçalan, G. (2007). *Çağdaş Sanatta Bir Anlatım Dili Olarak Video ve Enstalasyon*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Pooke. G. ve Whitham, G. (2013). *Çağdaş Sanatı Anlamak*. Çev. Tufan Göbekçin. İstanbul: Optimist Yayıncılık.

Sarıoğlu Erdoğdu, G. P. (t.y.). *Temel Tasarım Eğitimi: Bir Ders Planı Örneği.* İstanbul: Doğuş Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi.

Süzen, H, N. (2010). Sanatta Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Enstalasyon Sanatı ve Genco Gülan Örneklemi. *Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi,* 1, 147-162.

Şahinkaya, S. B. (2009). *Bauhaus Mobilya Tasarımının Günümüz Mobilya Tasarımına Etkileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taştan, R. T. (2018). *Türkiye' de Çağdaş Sanatta Yerleştirme (Enstalasyon) ve Kültür* (Sanatta Yeterlik Tezi). Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

Toluyağ, D. (2020). Sanat Pratiğinde Enstelasyon, Mekan, Nesne, Nesne ve Sanatçı Örnekleri. *Akademik Sanat*, 5 (2020): 101-114. https://doi.org/10.34189/asd.5.11.007

Uysal, M, A. (2009). *Sanatta Mekân Algısı (Mekânla Oynamak).* Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünalan, T. (2021). *Temel Sanat ve Tasarım Eğitimi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Resim Kaynakları

Resim 1: https://www.idildergisi.com/icerik.php?id=27 Erişim: 06.01.2025

Resim 2: https://philamuseum.org/collection/object/51541 Erişim: 07.01.2025

Resim 3: https://rebeccadonnellyfineart.wordpress.com/2017/01/04/antony-gormley-field-1989-2003/ Erişim: 09.01.2025

Resim 4: https://onedio.com/haber/insana-keske-bizim-ulkemizde-de-sergilenseler-dedirten-15-harikulade-enstalasyon -510989 Erişim: 09.01.2025

Resim 5: https://inhabitat.com/alicia-martins-amazing-book-sculptures-pour-out-of-windows-and-into-the-streets/ Erişim: 17.01.2025

Resim 6: https://www.thecut.com/2017/02/yayoi-kusama-infinity-mirrors-ultimate-instagram-exhibit.html Erişim: 16.01.2025

Resim 7: Reyhan Uludağ, Geçiş Serbest Enstalasyon, Çalışması, 2012 Reyhan Uludağ ders kaynaklarından alınmıştır. Erişim: 18.01.2025

Resim 8: Reyhan Uludağ, İnsancıklar Enstalasyonu, Belgrad Ormanı,2011 Sadece kâğıt malzeme kullanılarak oluşturulan bir enstalasyon. Reyhan Uludağ ders kaynaklarından alınmıştır. Erişim: 20. 01.2025

Resim 9: https://cats.iku.edu.tr/portal (Portal şifre ile girilebilmektedir.) Erişim: 21. 01.2025

Resim 10: Öğrenci Çalışma dosyasından alınan görseller.

Resim 11: Uygulaması. Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

Resim 12: Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

Resim 13: Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

Resim 14: Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

Resim 15: Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

Resim 16: Öğrenci çalışmalarından alınan görseller.

INSTALLATION PRACTICE IN DESIGN AND ART EDUCATION

Reyhan Uludağ

ABSTRACT

Within the modern education system, basic design and art education should remain open to new teaching methods that integrate different cultures and disciplines. In this context, installation arta significant discipline of contemporary art can be incorporated into the scope of basic design and art education due to its strong relationship with space, its nature as environmental art, its performative elements, and its interactive use of sound, light, and audience participation. For Generation Z and beyond, who are well-versed in current technologies, this approach has the potential to provide a more effective educational model. This study examines installation projects created by students of the Interior Architecture and Environmental Design Department at Istanbul Kültür University within the scope of the Basic Design course. The projects reveal a synthesis of classical basic art education principles inherited from the Bauhaus school with innovative modes of expression, fostering skills in multidimensional thinking, diverse material use, and spatial awareness. Considering technological advancements and modern living conditions, it is essential that basic design and art education should be updated in parallel with innovations in the education system, integrating such practices into course content.

Keywords: Basic design and art education, installation, art practices